

Mats Lundahl:

The Primary Sector in Economic Development

Denna samlingsvolym (Croom Helm, Beckenham 1985) omfattar 18 uppsatser som presenterades vid det 7:e Arne Ryde symposiet i Frostavallen i augusti 1983. Genom att sammanställa ett flertal studier av utveckling i allmänhet och av basnäringar i synnerhet, ger boken ett betydande bidrag till utvecklingsdebatten genom att diskutera egenskaperna hos kopplingar mellan tätort och landsbygd, befolkningstryckets effekter på tekniska innovationer på landsbygden, effekten på utvecklingsekonomier av exogena förändringar av mineral- och varupriser, det socialistiska jordbrukets organisatoriska krav etc.

Denna förnyade fokusering på basnäringarna bör ses mot bakgrund av de senaste två årtiondenas felslagna industrialiseringssträvanden vilka, förutom att misslyckas med att skapa nödvändig sysselsättning också har kostat ekonomierna mer utländsk valuta än de lyckats generera. Den allt mer desperata livsmedelsituationen i flertalet utvecklingsländer visar också på behovet av en stark jordbrukssektor; en jordbrukssektor som utgör den enda möjliga grunden för en stabil och varaktig industrialisering, dels fungerar som ett medel för att tillförsäkra flertalet av en fattig, huvudsakligen jordbruksberoende, landsbygdsbefolkning en tillfredsställande levnadsstandard.

Dualitetsparadigmets traditionella uppfattning av jordbruket som en utvecklade arbetskraftsreserv för den moderna sektorn har i hög grad försvårat förståelsen av kopplingarna tätort-landsbygd (M.J. Mamalakis). Trots att tjänsteutbudet på landsbygden är av avgörande betydelse för varje framtida revolution av jordbruket så negligeras ofta dess roll i de dynamiska kopplingarna mellan tätorts- och landsbygdsområden. Synen på småbrukare som en efterbliven grupp motsägs också i en studie av Kenya (A. Bigsten) som vittnar om en hög grad av 'mo-

netization' och existensen av flertal inkomstskällor utöver jordbruket.

Sammantaget visar ovan nämnda omständigheter på behovet av mer förfinade forsknings- och analysmetoder än de som hittills tillämpats.

Fortfarande finns dock ett flertal hinder för en snabb omvandling av landsbygden; det första är det gamla malthusianska problemet med befolkningstryck, det andra sammanhänger med den speciella strukturen hos land- och arbetsmarknaderna och det tredje avser den prioritering av tätorterna som förekommer i de flesta utvecklingsländers ekonomiska politik. Även om befolkningstryck kan främja tekniska innovationer, vilket tycks vara fallet i Bangladesh (A. Ahmad), blir den mest sannolika konsekvensen (i de fall då resultat inte blir omfattande migration från landsbygden till städerna) att knappheten på land ökar. Detta ökar i sin tur de små jordägarnas sårbarhet och förstärker samtidigt storgodsägarnas makt. En studie av Chile (M. Lundahl) visar att jordägarnas monopol- respektive monopsonställning på marknaderna för land och arbetskraft medför ineffektivitet och sociala välfärdsförluster som hämmar utvecklingen av jordbruket. Det slutliga ansvaret för den långsamma jordbruksutvecklingen i u-länderna ligger dock hos politikerna som genom att identifiera sig med tätortsbefolkningen tenderar att favorisera denna i sitt beslutsfattande. En sådan favorisering kan t ex ta sig uttryck i låga producentpriser på livsmedel, som i Afrika söder om Sahara (E. Boserup) eller som i Brasilien i fallande 'terms-of-trade' för jordbruket (P. Lundborg).

Innehav av omfattande mineralrikedomar och andra naturresurser har inte alltid visat sig som den välsignelse det vid första anblicken förefallit vara. Den teknologi som används vid utvinning av mineral är som regel importerad och bidrar knappast till en utveckling av avancerad

inhemska teknologin. Delvis som ett arv från kolonialtiden, är det inhemska förädlingsvärdet av exporterade mineraler lågt och gruvindustrin har också behållit sin karaktär av exportenklav och misslyckats med att skapa ytterligare sysselsättning. Under perioder med kraftig uppgång i mineralexporten har u-ländernas regeringar en benägenhet att starta stora, prestigefyllda projekt (B. Södersten) utan att beakta vilka krav detta ställer på framtida statsfinanser. När mineralinkomsterna sedan faller måste dessa projekt vanligtvis överges. Ett betydande inflöde av utländsk valuta tenderar också att uppvärdera den inhemska valutan, vilket får en negativ inverkan på produktionen inom jordbruks- och tillverkningssektorerna (the traded goods sectors). Detta säregna fenomen har kallats 'the Dutch Disease' (M. Roemer). Huruvida 'the Dutch Disease' är en 'sjukdom' i ekonomisk mening är dock fortfarande omtvistat (R. Findlay).

Hur bör man då närma sig problemen inom basnäringarna? Definitivt inte genom den typ av interventionistisk politik som är vanlig i de flesta utvecklingsländer. Monopol med uppgift att distribuera insatsfaktorer och köpa upp produktionen är ofta ineffektiva och relativt okänsliga för jordbrukarnas reaktioner (I.G. Simpson, T. Alberts). Svaret på frågan förefaller, åtminstone när det gäller jord-

bruket, att ligga i en utveckling av inhemska forskningsresurser (A.S. Englander).

Volymen avslutas med studier av den socialistiska erfarenheter inom jordbrukssektorn. Trots att jordbrukskooperativ är vanliga i flertalet socialistiska länder kan dessa inte ensamma utgöra grunden för en framgångsrik planläggning av jordbruksnäringen (S. Hedlund). För att få ett bestående inflytande måste kollektiviseringen 'encompass the bulk of the peasantry', vilket med nödvändighet kräver en viss grad av tvång; exempel presenteras i studier från Tanzania (B.J. Ndulu och L.A. Msambichaka) och södra Vietnam (M. Beresford). Utrymmet för omfattande jordbruksreformer är dessutom ganska begränsat i de fattigare socialistiska länderna. Detta har medfört en utveckling mot en förvirrande mängd av jordbruksprogram som saknar tillräcklig finansiell förankring och ibland även politisk vilja.

Avslutningsvis kan konstateras att *The Primary Sector in Economic Development* ger läsaren en bred och informativ överblick över de problem som är förknippade med ekonomisk utveckling i u-länder.

Kayizzi Mugerwa
 Nationalekonomiska Inst.
 Göteborgs Universitet